

mnoho-lis přátel měl. Žádná věc nesoudí lépe o přátelích než neštěstie. Vidali sme některé lidi u velikém štěstí položené, že v zástupcích a v houfích přátele počítali. Též tudíž, když jich málo štěstie poopustilo, ledva samé druhé poznali sme.

Nevěrné přátelství, kteréž lidé k sobě mají pro nějaký užitek, aniž muož stálé býti. Neb dosáhne-li užitku, pro kterýž tobě přítelem byl, a jiného od tebe nečeká, přátelství zmařeno jest.

Dobrovolná věc má býti přátelství a samo sobě za odplatu. Ktož tobě a tvé osobě jest přítelem, budeť vždycky, by pak nic neměl. Pakliť jest kto přítelem pro zbožie, jestliže ho zbudeš, hned nebude. Nebo čemu jest on přítelem byl, to si ztratil a přátelství jeho s ním odešlo. A protož čím více bohatší a vzácnější jsi, tím méně muožeš věděti o pravých přátelích. Neb pro tak veliké množství falešných přátel, by kto i pravý byl, nemuožeš poznati, lečť jeho někdy neštěstie aneb protivenství ukáže. Ktoť tehdaž takový zuostane, jakový prvé byl, toť pravý přítel jest.

Ještě nětco výše chci o věrném a pravém přátelství pověděti. By někdy přihodilo se, aby přítel tvouj v některakú věc přišel a jí se dopustil, ježto by neslušná byla, nemá se tvé přátelství změnití proti němu, než jeho o tom litovati, a muožeš-li, i pomoci radú neb nákladem. Nebo ktož pro cizí pád přátelství opustí, ten tomu podobný jest, který v štěstí přítelem jest, v neštěstí nepřítel. Najvýše pak přítel má vznešen býti a strpěn, by pak nětco proti osobě tvé učinil z nechtění neb z nerozumu. Kto sobě tuto řeč, kterouž hned poviem, v úmysl vezme, nikdy se nad nepřitelem nerozpačí aneb nad kterýmžkoli jiným;

a toto jest: Učiní-liť ktokoli jakú věc proti mysli sobě na to, ten, ktož to učinil, přítel-li nepřítel. Jest-liť přítel a máš ho za pravého učinil jest nerad, nevěda, by to proti tobě l aneb tebe uraziti. Pakliť jest nepřítel, účinku jeho ne se nediv, nebť jest učinil to, co učiniti měl. Však nepřítel na to mi jest, ať by to činil, coť by cti a statku škodilo. Ale přítel učiní-liť co, hledíť to opravití vši snažností; než nepřítel, by pak co dobrého náhodú učinil, hledíť to zkaziti, a učiní-liť co zlého, hledíť to vším obyčejem ještě v horší uvéstí. Toto pak najhoršie nepřátelství jest, které pod pláštěm přátelství chodí — zjevného se uvarovati muožeš, tajného nikoli.

O ČASU

Toto jest rozum Diogena mudrce

Nic dražšího v světě není nežli čas a nic lacinějšího. Všecko, což máme, nedostane-li se času, jako bychom nic neměli. Ktož marně utrácí čas, větší škodu sobě činí, nežli by peníze utrácel, neb těch nabýti muož, ale času nikdiež.

Na tři strany sám v sobě jest rozdělen čas, totiž minulý, nynější a budoucí. Z těch tří rozdieluo v jediného nám přirození v drženie puojčilo, totiž času nynějšího. Což minulo, toho v své moci nemáme, a což budoucího, ještě také. Samo to, co nynější a přítomné

jest, držíme, a to ještě velmi nepevně, takže až ne-
učijem, z rukú nám vynikne, čehož nikdy neuhoníme.
Aniž komu dáno jest minulého času požívatí. A proto,
ačkoli drahá věc čas jest a nikda nenabytá, však žádnú
věci štedřejší, nébrž marnotratnějši nejsme než časem.
Penězi, jichž muožeš nabýti, nerad se s žádným dělíš,
čas, jehož nemuožeš nabýti, leckomus k vuoli maříš
a utrácieš. Ti pak největčí marnotratce času sú, kteříž
jej spáním a snem dlúhým zmařují. Jiní všickni maří-
telé času podobnějí jeho zbývají, kterékoli věci za-
neprázdnění jsúce. Ktož času spáním ztracuje, ten
naprosto od mrtvého se nedělí. Nebo poněvadž první
mudrci sen vykládajíce, tak jeden pověděl, že sen jest
obraz smrti, a druhý, že jest soused smrti. A z té
příčiny múdry i blázen ve spání jednostajni jsú, aniž
se co dělí od sebe, neb tehďáž žádný sám při sobě
nenie.

Drahoty času řiedko kto poznati muož, neb žádná
drahá věc nemuož tak poznána býti, jako když se
ztratí: tak čas, dokudž jej máme, nevieme, co jest,
než když od nás chce přeč jíti, tu tepruv porozumie-
váme, že sme nic zde v světě v hmotných věcech ne-
měli nic dražšieho než čas. Bychom toho neměli, ani
synuov, ani manželky, ani zbožie, ani žádné věci ne-
měli bychom. A když jej ztratíme, všecky věci ztratí-
me krom toho, čeho bychom sobě nachystali, ježto
nad tím čas moci neměl by.

O mnohých čteme, kteří na skonání času od při-
rozenie jim puojčeného zlatem čas vykupovati chtěli.
Povolal jeden veliký bohatec, leže na smrtedlné poste-
li, mudrce k sobě, kterýž přišed k němu vece: „Proč
jsi pro mě poslal?“ Odpověděl ten: „Abych se s tebu

poradil, mohú-li mi lékaři moji zdravie a času při-
dati.“ Řekl mudřec: „Bohové té věci v držení jsú,
lékař nemoc opravuje a zdraví pomáhá. Sám buoh
časem vládne a šafuje. Cožt jest ho uložil dáti, tohot
žádný neodejme, aniž nemoc ukrátí. To když svú
chvilí vyjde, více nevyprosíš ani vymodlíš. Přišel-li
jest konec času tvého, darmo na lékaře nakládáš.
Paklit nepřišel, dobře činiš, že pro spěšnějši zbytie
nemoci peněz nelituješ, více sobě zdravie váže.“
Řekl mu nemocný boháč: „Ó co bych chtěl každú ho-
dinu penězi rád zaplatiti, abych ještě málo ve zdraví
živ pobyl.“ Vecě jemu mudřec: „Divná věc, že tu věc
nynie draze kupovati chceš, kteráž tobě za nejlacinějši
byla, aniž si ji sobě co vážil, než maříš, utrácels, jako
by na to velmi bohat byl. Vidíš, že se již toho bojíš,
ať by se nedostalo! Pomníš-li, že netoliko vzácen, ale
i nelib tobě čas býval? Již hodiny penězi vykupovati
chceš, a nedávno dny, měsiece i léta jako darmo roz-
sýpal si, každému k vuoli živ sa: jednak šerměřóm,
jednak hráčóm, jednak hudcóm, jednak pištcóm, tru-
bačóm a rozličným kajkléróm. Někdy psuom i ptá-
kuom času svého puojčival si. Někdy také tak nelib
tobě čas byl, že jsi kratochvíle hledal, jedne ať by
spieše chvíle minula: ano skrze pitie, ano skrze jiedlo
zbytečné, ano skrze žerty jako by najímal sobě, kudy
by spieše čas minul. Pohlediž nynie, co si rád byl
brzkému minutí času, jakž by již rád z jedné hodiny
den učinil! Žádná věc neumie lépe naučiti člověka
požívatí času nežli blízkost smrti. A pak ztracenie, to
již dokonalému učí.“

Mudřec jeden spolu i kněz ejiptský uvodí jednoho,
který v živnosti časné do pekla vstúpil, jimi tehďáž

vnově nalezeného, prvé neslýchaného. Ten prišiel tam, pŕtal se Agamemnona, Parida, Ulixa, Priama, Ajaxa i vŕšech jiných toho času sešlých u válce trojanské; pŕtal se Eleny, Polyxeny, Exiony, Dejanýry, Penelopé, Filidy i jiných toho času umřelých žen, co by sobě nynie vinšovali. Všickni jednostajně usty volali: „Nic jiného nežádáme než času!“ Nežádal tu Paris pěkné ženy, nežádala Elena pěkného muže. Toho žádajíc vyprositi nemohú, co my zde živi v své moci máme, ale lehce a špatně utratíme. Ó my blázniví lidé, že sobě toho vážití neumieme, najímajíc sobě na svojoj náklad zloděje, aby nám čas kradli! Dosti na tom nemáme, že nám téměř puol času seň ukrádá, ještě aspoň, když nespíme, nemuožem sobě jeho užitečné požití, abychom ale, když budeme mieti zemřieti, poznali, že sme živi byli. Věř mi každý živý člověk, kto k tomu rozumu nepřijde, aby čitedlně znal, že živ jest, žádný bez stýskanie a žádného pykanie neumře. By sto let živ byl, ta léta vŕšeka nenasytí tebe životem, jestliže vždy minulý čas nedokonalý jest. Pakli přítomný čas umieš sobě konati, nepotrebuješ budúceho. Kdykoli smrt přijde, vesele ji přijmeš, neb vždycky život zavřený máš.

O ČISTÉM SVĚDOMÍ

Tato řeč jest vzata ze dvou mudrcův Anaxagory a Seneky

Kto v hlasu pověsti hledí, ten se nechystá svědomie nepoškrvněného zachovati. Neb dobré svědomie nepotrebuje mnoho svědkuov, na dvou dosti má a ti jsú jemu za najhlučnější zástup. Ptáš-li se na ně, poviemť: svědek jeden jest buoh a ty druhý. Najlepšie svědomie na těch dvou svědciech k přísúzení i k odsúzení dosti má. Jiní všickni svědkové mohú oklamáni býti, tato dva nikdy. Jiní, když se zavřeš, nevědie, co činiš, tato dva vŕšeko spatřují, netoliko činy, ale i meškánie pronikají. Nelzeť se před nimi zavřieti, všudyť tě vyšpehují, všudyť tě najdú, s tebu do pokoje i na lože chodie. Pověz mi, prosím tebe, velmi-li se těch svědkuov stydíš, velmi-li je na pěči máš? Za to mám, činiš-li své věci, jako by je před sebu měl, žeť se nenie potrebie zavierati. Neb co před těmi svědky činiti smieš, proč by téhož přede vším světem učiniti nesměl? Pakli nětco činiš před nimi, zač by se před jinými styděl, výše chci nětco povědět: Tvé vlastnie osoby svědectvie, by bohové o tvých skutciech nevěděli, má tobě vážnější býti nežli vŕšech lidí hlasové. Pakli některú věc činiš, buď skutkem, neb myšlením v tu naději, že o tom žádný nezvie, co platno jest, kdy ty to sám do sebe vieš? Ó nešťastný jsi člověk, jestliže toho světa zamietáš! Protož měj ten obyčej, když lidé svědectvie vydávají, srovná-li se tvé svědectvie s nimi, na to pomýšlej! Neb jejich svědectvím muožeš i oklamán býti, i v marnú chválu vstúpiti, ale tvěť tebe